

**UCHWAŁA NR XIV/124/16
RADY GMINY NOWINKA**

z dnia 30 grudnia 2016 r.

w sprawie przyjęcia Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

Na podstawie art. 18 ust. 1, ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446, poz. 1579.), art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672, 831, 903, 1250, 1427), Rada Gminy Nowinka uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032, w brzmieniu określonym w załączniku nr 1 i nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Nowinka.

§ 3. Traci moc Uchwała Nr XV/82/08 Rady Gminy Nowinka z dnia 22 września 2008 r. w sprawie uchwalenia „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Nowinka”.

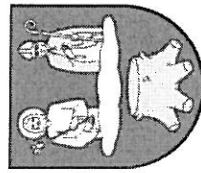
§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy
Przewodniczący Rady Gminy
Wojciech Paszkiewicz
Wojciech Paszkiewicz
Wojciech Paszkiewicz

Załącznik nr 1 do uchwały
XV/154/16
Nr ..... Rady Gminy Nowinka
z dnia 30.12.2016 r.

PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY NOWINKA NA LATA 2016-2032

GMINA NOWINKA
POWIAT AUGUSTOWSKI
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

SPIS TREŚCI

1. WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH SKRÓTÓW.....	2
2. WSTĘP.....	2
3. CEL I ZADANIA PROGRAMU.....	6
4. STAN PRAWNY.....	8
5. CHARAKTERYSTYKA GMINY NOWINKA.....	17
5.1. POŁOŻENIE I PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY.....	17
5.2. LUDNOŚĆ.....	19
5.3. ZASOBY MIESZKANIOWE.....	22
5.4. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....	24
6. INWENTARYZACJA WYROBÓW AZBESTOWYCH NA TERENIE GMINY NOWINKA.....	27
7. OBOWIĄZKI ZWIĄZANE Z AZBESTEM.....	34
8. ZAŁOŻENIA PROGRAMU.....	44
9. FINANSOWANIE.....	46
10. ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO.....	48
11. KORZYŚCI WYNIKAJĄCE Z REALIZACJI PROGRAMU.....	49
12. PODSUMOWANIE.....	50
13. SPIS TABEL, RYSUNKÓW I WYKRESÓW.....	51

1. WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH SKRÓTÓW

- Program – Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032 (mniejszy dokument)
- GUS – Główny Urząd Statystyczny (zajmujący się zbieraniem i udostępnianiem informacji statystycznych)
- Dz. Urz. WE, Dz. Urz. UE – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
- Dz. U. – Dziennik Ustaw

2. WSTĘP

Azbest to określenie pewnych grup mineralnych mających postać włókien, czyli jest to nazwa włóknistych minerałów. Są to materiały nieorganiczne o unikalnych właściwościach, zarówno chemicznych, jak i fizycznych, które były przyczyną różnorodnego ich wykorzystywania. Pomimo powszechnego występowania tylko w niektórych krajach mineral ten eksploatowany był na skalę przemysłową. Nazwa azbest nie określa więc konkretnego minerału, lecz dotyczy ogółu minerałów krzemianowych tworzących włókna.

Pod nazwą azbest występują między innymi następujące włókniste krzemiany:

- azbest chryzotylowy, nr CAS(2) 12001-29-5,
- azbest krokidolowy, nr CAS 12001-28-4,
- azbest amozytowy (gruenerytowy), nr CAS 12172-73-5,
- azbest antiofilitowy, nr CAS 77536-67-5,
- azbest tremolitowy, nr CAS 77536-68-6,
- azbest aktynolitowy, nr CAS 77536-66-4.

Azbest obok PCB (pod nazwą PCB kryją się: polichlorowane bifenyly, polichlorowane trifenyle, monometylotetrachlorodifenylometan oraz monometyldichlorodifenylometan i monometylodibromodifenylometan jak również mieszaniny zawierające jakakolwiek z tych substancji w ilości powyżej 0,005%, wagowo łącznie) według Ustawy o ochronie środowiska uznany jest jako substancja stwarzająca szczególne zagrożenie dla środowiska.

Pod względem mineralogicznym różnią się dwie grupy azbestów, czyli grupę serpentynitów i grupę azbestów amfibolowych. Do grupy serpentynitów należy tylko jedna odmiana azbestu, a mianowicie azbest chryzotylowy. Chryzotyl jest stosowany w największych ilościach, stanowiąc 85-90% ogólnego zużycia azbestu. Pod względem chemicznym zaś azbest to uwodnione krzemiany lub glinokrzemiany, głównie magnezu oraz żelaza. Azbest może współwystępować z innymi minerałami, na przykład: mika, talk, kalcyt,

dolomit, magnezyt. Azbest często zawiera domieszki pierwiastków śladowych, między innymi Ni, Cr, V itd. Barwa azbestu zależy od zawartego w nim żelaza

Amozyt ma zabarwienie brązowe. Jest krzemianem żelazowo-magnezowym. Amozyl ma dobrą odporność na kwasy, alkalia oraz wodę morską

Krokidolit zaś zwany jest azbestem niebieskim. Jest on krzemianem sodowo-żelazowym. Kolor niebieski pochodzi od tlenku żelazowego. Krokidolit posiada dużą sprężystość, wytrzymałość na rozrywanie oraz odporność na działanie kwasów, alkali i wody morskiej. Najczęściej spośród amfiboli stosowany w przemyśle. Ze względu na kształt swych włókien oraz skład chemiczny jest azbestem najbardziej agresywnym biologicznie.

Antiofilit jest krzemianem magnezowym zawierającym żelazo. Ma małą wytrzymałość mechaniczną, za to bardzo dużą odporność na temperaturę, jak również na chemikalia. Włókna azbestowe o średnicy poniżej 3 µm i długości powyżej 5 µm, tzw. włókna respirabilne są włóknami chorobotwórczymi.

Do minerałów azbestopodobnych zalicza się: attapulgit, sepiolit, talk włóknisty, wollastonit, serpetynit włóknisty, antygonit włóknisty i zeolity włókniste.

Klasyfikację wyrobów zawierających azbest można przeprowadzić na podstawie trzech kryteriów, a mianowicie: zawartości azbestu, stosowanego spoiwa i gęstości objętościowej wyrobu.

Wyroby zawierające azbest dzieli się ogólnie na dwie klasy.

- Klasa I – wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1 000 kg/m³, definiowane są one jako „miękkie”. Charakteryzują się małą zawartością substancji wiążących oraz dużą zawartością azbestu - powyżej 20% (nawet do 100%). Są podane na uszkodzenia mechaniczne, ale przez to uwalniają duże ilości włókien azbestowych do otoczenia. Stosowane były one głównie w wyrobach tekstylnych, w celach ochronnych oraz jako koce gąsnicze, szczeliwa plecione czy tektury uszczelkowe m.in. w sprzęcie AGD, płytkach podłogowych PCW, jak również w materiałach oraz wykładzinach ciemnych.
- Klasa II – obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1 000 kg/m³, definiowane są jako „twarde”. Mają one dużą zawartość substancji wiążących i małą zawartość azbestu, a dokładniej jego zawartość wynosi poniżej 20%. Włókna są ze sobą mocno związane, tym samym w przypadku mechanicznego uszkodzenia emisja azbestu do otoczenia jest stosunkowo niewielka. Zagrożenie dla środowiska oraz zdrowia ludzi stwarza jednak obróbka tych wyrobów (cięcie czy wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w Irakcie prac remontowych. Do tej klasy należą chociażby płyty azbestowo-cementowe faliste i płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje stosowane jako pokrycia dachowe oraz płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje w budownictwie wielokondygnacyjnym. Należą do niej również rury azbestowo-

cementowe służące do wykonywania instalacji wodociągowych czy kanalizacyjnych oraz w budownictwie jako przewody kominowe oraz zsyповe.

W Polsce azbest najczęściej wykorzystywany był do produkcji

- pokryć dachów (mamy tu do czynienia z eternitem falistym i płaskim).
- płyt elewacyjnych i balkonowych,
- rur do wykonywania instalacji wodociągowych, kanalizacyjnych oraz centralnego ogrzewania,
- sprzągieł oraz hamulców do wind,
- różnych typów izolacji cieplnej, bojlerów, kotłów czy wymienników ciepła oraz przewodów centralnego ogrzewania

Według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów, wśród odpadów ze wskazaniem odpadów niebezpiecznych występują grupy bądź podgrupy oraz rodzaje odpadów związane z azbestem jak:

(kod - Grupy, podgrupy i rodzaje odpadów) (gdą przy kodzie znajduje się gwiazdka * oznacza to, że są to odpady niebezpieczne, chyba że mają zastosowanie przepisy art. 7 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, czyli wykazano, że nie posiadają one właściwości odpadów niebezpiecznych):

- 06 07 01* - Odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06 13 04* - Odpady z przetwarzania azbestu,
- 10 11 81* - Odpady zawierające azbest,
- 10 13 09* - Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych,
- 10 13 10 - Odpady z produkcji elementów cementowo-azbestowych inne niż wymienione w 10 13 09,
- 15 01 11* - Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16 01 11* - Okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12* - Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest,
- 17 06 - Materiały izolacyjne oraz materiały budowlane zawierające azbest,
- 17 06 01* - Materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17 06 05* - Materiały budowlane zawierające azbest

Azbest wywiera negatywny wpływ na zdrowie człowieka, jest przyczyną takich chorób jak pylica azbestowa czy międzybłonniak płucnej. Pierwsze podejrzenia patologów, że minerał ten może być szkodliwy pochodzą z lat 1900 – 1906 i odnotowane zostały we Francji oraz

Angli.

Szkodliwość włókien azbestowych zależy od średnicy oraz długości włókien. Większe włókna nie są tak szkodliwe. W większości zatrzymują się one w górnych drogach oddechowych, skąd są usuwane przez rzęski, a włókna bardzo drobne są usuwane przez system odpornościowy. Najbardziej niebezpieczne nie tyle są włókna długie (>5 µm) co cienkie (do 0.01 µm). Przenikają one do dolnych dróg oddechowych. Wbijają się one w płuca, gdzie też pozostają. U osób sykających się z azbestem rak płuc został uznany nawet za chorobę zawodową

Pylica azbestowa to inaczej azbestoza. Pylica płuc to jedna z częstszych chorób zawodowych, występuje szczególnie u górników oraz mieszkańców dużych miast przemysłowych. Spowodowana jest przewlekłym wdychaniem pyłów. Do najczęstszych pylic należą: węglowa, krzemowa oraz właśnie azbestowa. Pylice mogą wywołać także cząstki organiczne, chociażby bawełny, a także resztki odchodów psów czy resztki drewna. Pylica azbestowa płuc powstaje pod wpływem wieloletniego wdychiwania włókien azbestowych o mikroskopijnych rozmiarach 20-50 µm. Następuje wówczas zwłóknienie płuc, często także i oplucnej. Wynika to z faktu, iż włóknienka azbestu działają silnie drażniąco na drodze chemicznej oraz mechanicznej. Powikłaniem azbestozy jest zaś często nowotwór płuc.

Międzybłonniak oplucnej to złośliwy nowotwór wywodzący się z komórek błony wściełającej jamę opluczną. Jest on stosunkowo rzadkim nowotworem, w większości przypadków jednak jest związany z azbestem i jego wpływem, dotyka między innymi pracowników zakładów wytwarzających oraz przetwarzających azbest

Rak płuc/płuca to najczęstszy nowotwór złośliwy, istotnym czynnikiem zwiększającym ryzyko zachorowania na raka płuca jest narażenie zawodowe na szkodliwe substancje, w tym właśnie azbest

Azbest może więc powodować zarówno różne choroby płuc, jak i zwiększa ryzyko raka płuc

Ryzyko wchłaniania włókien azbestowych występuje zarówno podczas pracy z minerałami azbestowymi, jak i podczas kruszenia czy obróbki produktów azbestowo-cementowych.

W 1997 roku zakazano wprowadzania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej azbestu jak i wyrobów zawierających azbest oraz produkcji wyrobów go zawierających czy obrotu azbestem i wyrobami go zawierającymi

Problematyka azbestu jest nadal bardzo ważnym tematem, który choć podejmowany jest od kilku lat, nadal wymaga wzmocnionych działań, w tym również edukacyjno – informacyjnych dotyczących jego negatywnego wpływu zarówno na środowisko, jak i na zdrowie ludzi czy zwierząt. W związku z tym podjęto prace nad opracowaniem Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032.

Cele opracowanego Programu wpisują się w ogólną tendencję krajową i wojewódzką. Korespondują chociażby z „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”, w ramach którego sformułowano następujące cele

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Okres obowiązywania wskazanego dokumentu wyznaczono na 2032 r., a zatem w celu zachowania spójności działań na szczeblu krajowym i gminnym, także Program dla Gminy Nowinka obejmuje perspektywę do 2032 r.

Program powstał na podstawie danych przekazanych przez gminę oraz informacji ogólne dostępnych, w tym danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego i innych podobnych opracowań, jak i aktów prawnych różnego szczebla. Podstawą do przedstawienia ilości wyrobów azbestowych z terenu gminy są wyniki przeprowadzonej w 2016 r. inwentaryzacji w ramach realizacji zadania „Aktualizacji inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Nowinka”, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Rozwoju

3. CEL I ZADANIA PROGRAMU

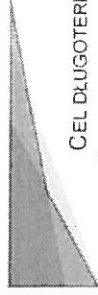
Głównymi celami Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032 są:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych wyrobami zawierającymi azbest,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania wyrobów azbestowych na środowisko.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

6

Tym samym za nadzór, długoterminowy cel Programu uznano:

CEL DŁGOTERMINOWY:
ZLIKwidOWANIE WYROBÓW
AZBESTOWYCH I ICH
ODDZIAŁYWANIA NA CZŁOWIEKA
ORAZ ŚRODOWISKO NATURALNE

Program ten ma służyć doprowadzeniu do całkowitego usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka do 2032 roku poprzez stopniową ich eliminację oraz bezpieczne unieszkodliwienie.

Wśród zadań związanych z Programem i jego celami wyróżnić można:

- działania edukacyjne – informacyjne, dotyczące zarówno zagrożeń związanych z wykorzystywaniem azbestu, jak i wyrobów zawierających azbest oraz o możliwościach wsparcia podczas jego usuwania. Działania te będą wykonywane m.in. poprzez spotkania organizowane przez gminę, czy plakaty zamieszczone w wyuczajowo przyjętych punktach informacyjnych, czy rozpowszechnianie takich informacji w szkołach;
- usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest. Dotychczasowe tempo usuwania wyrobów zawierających azbest oraz unieszkodliwiania odpadów go zawierających jest niezadowalające, stąd też potrzeba przyspieszenia tychże czynności oraz wsparcie tych działań, również poprzez odpowiednie środki finansowe i dofinansowanie takich przedsięwzięć;
- odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych i innych. Tym samym zapewnienie odpowiedniego unieszkodliwienia odpadu;
- oczyszczenia z azbestu obiektów użyteczności publicznej oraz dróg i placów;
- podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu, jak również udzielenie pomocy finansowej osobom fizycznym oraz innym właścicielom zasobów mieszkaniowych w usuwaniu odpadów zawierających azbest. Działanie to ma być dodatkowym argumentem i pomocą dla mieszkańców przy realizacji Programu;
- bieżący monitoring realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji. Radzie Gminy oraz okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu. W ten sposób realizacja

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

7

Programu będzie podlegała kontroli i w razie zaistniałych zdarzeń będzie on mógł być zweryfikowany. Zwiększa to jego elastyczność na zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i ekonomiczne jednocześnie będąc zgodne z głównymi celami dokumentu.

Niniejszy Program ma się przyczynić do usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka, co spowoduje wyeliminowanie ich szkodliwego wpływu, zarówno na środowisko, jak i zdrowie mieszkańców. Osiągając to Gmina przyczyni się do wypełnienia zobowiązania, jakie Polska złożyła Unii Europejskiej, deklarując oczyszczenie terenu naszego kraju z azbestu i wyrobów go zawierających do końca 2032 roku.

4. STAN PRAWNY

Temat azbestu i wyrobów azbestowych uregulowano w następujących aktach prawnych:

- **Dyrektywa 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE L 263 z 24.09.1983, z późn. zm.).** Akty zmieniające dyrektywę Rady 83/477 to m.in.:
  - o Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/18/WE z dnia 27 marca 2003 r. zmieniająca dyrektywę Rady 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 97, z 15.04.2003, str. 48, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, str. 312);
  - o Dyrektywa Rady 91/382/EWG z dnia 25 czerwca 1991 r. zmieniająca dyrektywę 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE 206 z 29.07.1991, str. 16; Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 415);
  - o Dyrektywa Rady 98/24/WE z dnia 7 kwietnia 1998 r. w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie czynników chemicznych przy pracy (czternasta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG (Dz. Urz. WE L 131 z 5.05.1998, str. 11, z późn. zm.); Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 3, str. 279)

- **Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (t.j. Dz. U. z 2004 roku, nr 3, poz. 20 z późn. zm.).**

Ustawa ta weszła w życie od 28 września 1997 r. Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celnego azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo - cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowią tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celnego wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 672 z późn. zm.).**

Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m.in.:

- a) państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,
- b) opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska,
- c) ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem,
- d) sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska, kar i odpowiedzialności za nieprześcieżanie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska,
- e) konieczności oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje.

- **Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1688).**
 Analizowana ustawa określa środki służące ochronie środowiska i zdrowia ludzi przez zapobieganie niekorzystnym skutkom wykorzystania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz gospodarowania nim. Zgodnie z zapisami załącznika 5 do ustawy ze zużytego sprzętu należy w pierwszej kolejności usunąć niebezpieczne: substancje, mieszaniny oraz części składowe, do których zalicza się m.in. odpady azbestu oraz części składowe zawierające azbest.
- **Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 roku, poz. 21 z późn. zm.).**
 Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. W ustawie określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje całokształt spraw administracyjnych, związanych z postępowaniem przy wytwarzaniu, zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu, w tym składowaniu odpadów, a także wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących składowisk odpadów. Ustawa wprowadza obowiązek opracowania planów gospodarki odpadami na szczeblu krajowym, wojewódzkim oraz powiatowym.
- **Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2011 roku, nr 227, poz. 1367).**
 Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, do których zalicza się także azbest, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach.
 Informacje na temat azbestu można również odnieść w aktach niższego rzędu, m.in. w:
  - **Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1923).**
 Rozporządzenie określa katalog odpadów z podziałem na grupy, podgrupy i rodzaje ze wskazaniem odpadów niebezpiecznych. Zgodnie z jego zapisami wszystkie odpady zawierające azbest należą do grupy odpadów niebezpiecznych.
- **Rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 roku, nr 71, poz. 649 z późn. zm.).**
 Rozporządzenie określa:
  - 1) obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest;
  - 2) sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest;
  - 3) warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania;
  - 4) wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest
- **Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016 roku, poz. 71).**
 W myśl zapisów rozporządzenia do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się następujące rodzaje przedsięwzięć:
  - 1) wydobywanie azbestu lub instalacje do przetwarzania azbestu lub produktów zawierających azbest:
    - a. produktów azbestowo-cementowych w ilości gotowego produktu nie mniejszej niż 200 t na rok,
    - b. materiałów ciernych w ilości gotowego produktu nie mniejszej niż 50 t na rok,
    - c. innych produktów zawierających azbest w ilości nie mniejszej niż 200 t na rok,
  - 2) instalacje do przetwarzania produktów zawierających azbest inne niż wymienione w § 2 ust. 1 pkt 25,
  - 3) instalacje do odzysku lub unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, w tym składowiska odpadów niebezpiecznych oraz miejsca retencji powierzchniowej odpadów niebezpiecznych.
- **Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 roku, nr 8, poz. 31).**
 Rozporządzenie określa:
  - 1) wymagania w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest;
  - 2) wymagania w zakresie wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest;

- 3) wymagania w zakresie przemieszczania odpadów zawierających azbest;
- 4) sposób oznaczania miejsc, pomieszczeń, instalacji lub urządzeń zawierających azbest;
- 5) sposób inwentaryzowania wyrobów zawierających azbest w miejscach ich wykorzystywania;
- 6) terminy przedkładania odpowiednio marszałkowi województwa albo wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o
  - a) rodzaju, ilości i miejscach występowania wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest;
  - b) instalacjach lub urządzeniach zawierających azbest;
  - c) przewidywanym terminie usunięcia wyrobów zawierających azbest;
- 7) formę i układ przedkładanych informacji, o których mowa w pkt 6;
- 8) terminy, w których powinny być oczyszczone instalacje lub urządzenia zawierające azbest.

Zgodnie z zapisami rozporządzenia wyroby zawierające azbest będzie można wykorzystywać w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi w terminie do dnia 31 grudnia 2032 r. W tym terminie należy także oczyścić instalacje lub urządzenia zawierające azbest z tych wyrobów lub wymienić je na bezazbestowe.

Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2014 roku, poz. 817 z późn. zm).

Rozporządzenie określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest:

- a) pyły zawierające azbest (jeden lub więcej rodzajów azbestu wymienionych poniżej) – frakcja wdychalna – 0,5 mg/m³, włókna respirabilne – 0,1 włókien w cm³.
  - aktynoit [77536-66-4]
  - antofilit [77536-67-5]
  - chryzotyl [12001-29-5]
  - grueneryt (amozyt) [12172-73-5]
  - krokidolit [12001-28-4]
  - tremolit [77536-68-6]
- b) pyły talku i talku zawierającego włókna mineralne (w tym azbest)
  - talk niezawierający włókien mineralnych (w tym azbestu) - frakcja wdychalna – 4 mg/m³, frakcja respirabilna – 1 mg/m³,
  - talk zawierający włókna mineralne (w tym azbest) - frakcja wdychalna – 3 mg/m³, frakcja respirabilna – 0,5 włókien w cm³,

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

12

Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 16 stycznia 2015 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. z 2015 roku, poz. 110).

Rozporządzenie wskazuje, że w sposób nieselektywny mogą być składowane odpady:

- a) Grupy 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest;
- b) Grupy 17 06 05* - materiały budowlane zawierające azbest

Oznacza to, że odpady obu grup mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Natomiast nie wolno tych odpadów mieszać i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. z 2013 roku, poz. 523).

W myśl § 19 ust. 1 rozporządzenia składowiska odpadów niebezpiecznych lub ich wydzielone części na terenie składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, przeznaczone do wyłączonego składowania odpadów niebezpiecznych pochodzących z budowy, remontu i rozbioru obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, wymienionych w katalogu odpadów, oznaczonych kodami:

- o 17 06 01* Materiały izolacyjne zawierające azbest lub
- o 17 06 05* Materiały konstrukcyjne zawierające azbest
- niezawierających substancji niebezpiecznych innych niż azbest w postaci związanej wraz z włóknami związanymi czynnikiem wiążącym, w postaci nieprzekształconej, buduje się w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się. Wskazane odpady składuje się w opakowaniu, w którym zostały dostarczone na składowisko odpadów. Ponadto przy ich składowaniu muszą zostać spełnione następujące wymagania

1) każdorazowo po umieszczeniu odpadów na składowisku odpadów ich powierzchnię zabezpiecza się przed emisją pyłów przez przykrycie izolacją syntetyczną lub warstwą ziemi;

2) na składowisku odpadów lub kwaterze nie prowadzi się robót mogących powodować uwolnienie włókien.

Rozporządzeniu Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 roku, nr 216, poz. 1824).

Rozporządzenie określa obowiązki pracodawcy zatrudniającego pracowników przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

13

– Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. z 2005 roku, nr 13, poz. 109).

Rozporządzenie nakłada na pracodawcę, który zatrudnia lub zatrudniał osobę w warunkach narażenia zawodowego na działanie pyłów zawierających włókna azbestu, obowiązek dokonania wpisu i aktualizacji w książeczce badań profilaktycznych tej osoby dane osobowe wraz z danymi dotyczącymi okresu zatrudnienia w warunkach narażenia na pył azbestu oraz szczegółowe parametry tego narażenia.

– Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. z 2005 roku, nr 189, poz. 1603).

Rozporządzenie określa wykaz bezpłatnych leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie, sposób realizacji recepty oraz tryb rozliczania przez oddziały wojewódzkie Narodowego Funduszu Zdrowia z budżetem państwa kosztów tych leków.

Podjętym tematem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest nie można zapomnieć o następujących dokumentach:

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032 formułuje następujące cele, w które wpisują się działania związane z usuwaniem azbestu z terenu Gminy Nowinka:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności

Celem głównym dokumentu Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest poprawa jakości życia Polaków. Przedsięwzięcia z zakresu usuwania azbestu z terenu Gminy Nowinka wpisują się w następujące zapisy Strategii:

- Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska.
  - o Kierunek interwencji – Zwiększenie poziomu ochrony środowiska.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

14

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 została przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą Nr 157 z dnia 25 września 2012 r.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele strategiczne rozwoju Kraju do 2020 r., kluczowym dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.

Zgodnie z zapisami Strategii - Polska w roku 2020 to: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo. Celem głównym Strategii jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój Kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Projekty przyczyniające się do zmniejszenia ilości azbestu na terenie danej gminy wpisują się w:

- Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka,
- Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.
  - o Priorytetowy kierunek interwencji publicznej II.6.4. Poprawa stanu środowiska, zgodnie z którym konieczne będzie zakończenie budowy efektywnego systemu gospodarki odpadami, w tym zwłaszcza odpadami komunalnymi i niebezpiecznymi. Celem nadrzędnym polityki w zakresie gospodarowania odpadami powinno być zapobieganie powstawaniu odpadów przy rozwiązywaniu problemu odpadów „u źródła” oraz maksymalne możliwe odzyskiwanie zawartych w nich surowców i/lub energii. Przedsięwzięcia będące przedmiotem Programu przyczyniają się do unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych, do których należą płyty azbestowe oraz pozostałe wyroby zawierające azbest.

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020

Strategia została przyjęta uchwałą Nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. Cele i zadania wskazane w Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka realizują następujące zapisy dokumentu:

- Cel szczegółowy 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej:
  - o Priorytet 2.1. Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich:
    - Kierunek interwencji 2.1.5. Rozwój systemów zbiorczej, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

15

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020

W ramach Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego sformułowana została wizja, zgodnie z którą województwo podlaskie charakteryzowane będzie jako: zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze.

Projekty z zakresu usuwania azbestu wpisują się w następujące zapisy Strategii:

- Cel horyzontalny. Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze podstawa harmonii aktywności człowieka i przyrody;
- Cel strategiczny 3. Jakość życia.
  - o Cel operacyjny 3.4 Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami.
    - Główne kierunki interwencji
    - Edukacja ekologiczna i zwiększenie aktywności prośrodowiskowej społeczeństwa;
    - Efektywny system gospodarowania odpadami.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Podlaskiego (uchwalony w dniu 3 lutego 2009 roku przez Zarząd Województwa Podlaskiego)

Nadrzędnym i długoterminowym celem Programu jest: Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na zdrowie człowieka i środowisko. Osiągnięcie tego celu ma być możliwe w perspektywie długoterminowej, obejmującej okres do 2032 roku, poprzez usunięcie z terenu województwa stosowanych tam od wielu lat wyrobów zawierających azbest i ich bezpieczne unieszkodliwienie.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla powiatu augustowskiego na lata 2008-2032

Celem Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla powiatu augustowskiego na lata 2008-2032 jest:

- instruktaż z zakresu postępowania z wyrobami zawierającymi azbest dla osób fizycznych, prawnych, jednostek organizacyjnych, na których ciąży określone obowiązki z tytułu posiadania obiektów zawierających materiały azbestowe oraz z tytułu wytworzenia, w wyniku remontów odpadów zawierających azbest,
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- pomoc mieszkańcom powiatu w realizacji kosztownej wymiany płyt cementowo - azbestowych zgodnie z przepisami prawa,

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

16

- identyfikacja dostępnych źródeł finansowania oraz zaprogramowanie wsparcia finansowego przedsięwzięć związanych z usuwaniem azbestu.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nowinka na lata 2014 – 2017 z perspektywą na lata 2018 – 2021

Działania związane z usuwaniem azbestu z terenu Gminy Nowinka powiązane są z następującymi zapisami dokumentu:

- Cel długoterminowy 1 - Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza (Cel krótkoterminowy: Utrzymanie dobrego stanu powietrza na terenie Gminy Nowinka poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych),
- Cel długoterminowy 7 - Zapobieganie powstaniu poważnych awarii przemysłowych (Cel krótkoterminowy: Monitoring obszarów zagrożonych wystąpieniem poważnych awarii przemysłowych),
- Cel długoterminowy 10 - Wzrost świadomości ekologicznej (Cel krótkoterminowy: Pogłębienie świadomości ekologicznej w obrębie pozostałych elementów środowiska)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nowinka (zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Nowinka uchwalonego uchwałą nr VI/34/07 Rady Gminy Nowinka z dnia 28 czerwca 2007 r. kierunki – tekst jednolity załącznik do uchwały nr XIV/92/12 Rady Gminy Nowinka z dnia 27 września 2012 r.)

W Studium uwarunkowań w ramach kierunków rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej wskazano następujące zadania związane z usuwaniem azbestu:

- porządkowanie gospodarki odpadami,
- podjąć wspólne z sąsiednimi gminami i powiatem działania w celu kompleksowego, zgodnego z ustawodawstwem polskim i UE, rozwiązania problemu utylizacji odpadów stałych.

5. CHARAKTERYSTYKA GMINY NOWINKA

5.1. POŁOŻENIE I PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

- Gmina Nowinka leży w północno-wschodniej części Polski w województwie podlaskim, w północnej części powiatu augustowskiego. Gmina graniczy:
- od strony południowo-zachodniej - z Gminą Augustów,
  - od strony południowej - z Miasłem Augustów,

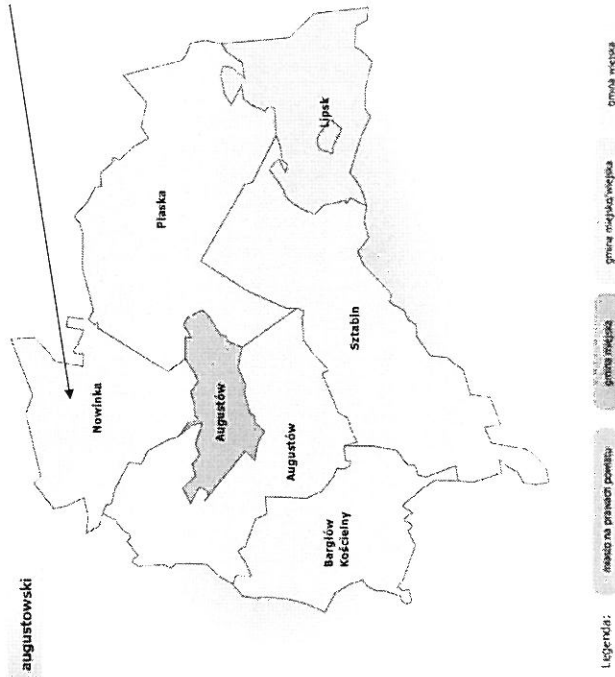
Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

17

- od strony południowo-wschodniej - z Gminą Plaska,
- od strony północno-wschodniej - z Gminą Giby,
- od strony północnej - z Gminą Suwałki,
- od strony północno-zachodniej - z Gminą Raczki.

Gmina Nowinka jest gminą wiejską. Siedzibą władz gminnych jest miejscowość Nowinka.

Rysunek 1. Położenie Gminy Nowinka na tle powiatu augustowskiego

Źródło: <https://administracja.maz.gov.pl>

Powierzchnia gminy obejmuje obszar 204 km², z czego lasy i jeziora stanowią przeszło 60% jej powierzchni. Według danych GUS w 2015 roku powierzchnia gruntów leśnych wyniosła 12 941,21 ha, a poziom lesistości kształtował się na poziomie 61,6%. Gmina stanowi około 12,3% powierzchni powiatu.

W skład gminy wchodzi 26 sołectw i 37 miejscowości. Na terenie Gminy Nowinka zlokalizowane są następujące sołectwa: Aleny, Barszczowa Góra, Bryzgiele, Cisówek,

Danowskie, Galne Drugie, Galne Pierwsze, Józefowo, Józefówka, Kopanica, Krusznik, Monklinie, Nowinka, Olszanka, Osińska Buda, Pijawne Polskie, Pijawne Ruskie, Podkrólówek, Podnowinka, Sokolne, Strękowizna, Szczeberka, Szczebra, Szczepki, Tobołowo, Wałne.

5.2. LUDNOŚĆ

Jednym z podstawowych czynników wpływających na rozwój jednostek samorządu terytorialnego jest sytuacja demograficzna oraz perspektywy jej zmian

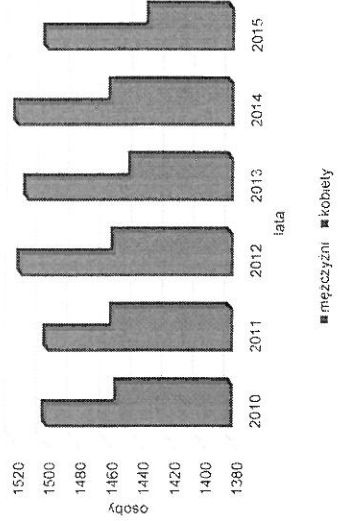
Analizując dane Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące stanu ludności na 31 XII w latach 2010 – 2015 trudno odnieść jednolitą tendencję zmian. Liczba ludności mierzona rok do roku odnotowywała zarówno wzrosty, jak i spadki, zmiany te nie były jednak znaczące, a liczba osób zamieszkujących Gminę Nowinka oscyluje w granicach 2 950 osób

Tabela 1. Stan ludności na terenie gminy w latach 2010 - 2015

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
faktyczne miejsce zamieszkania, stan na 31 XII							
ogółem	osoba	2954	2956	2972	2957	2977	2934
mężczyźni	osoba	1500	1499	1516	1512	1519	1500
kobiety	osoba	1454	1457	1456	1445	1458	1434

Źródło: Dane GUS

Wykres 1. Ludności na terenie Gminy Nowinka, stan na 31 XII

Źródło: Dane GUS

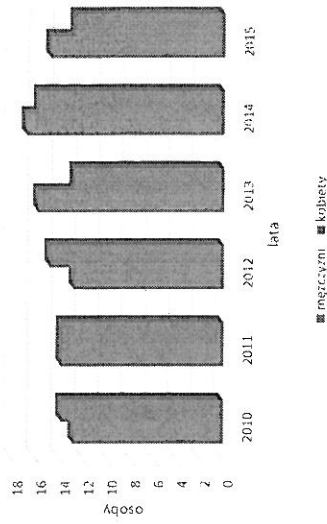
Tabela 2. Urodzenia i zgony na terenie Gminy Nowinka w latach 2010 – 2015, ruch naturalny według płci

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Urodzenia żywe						
ogółem	27	28	28	29	33	28
mężczyźni	13	14	13	16	17	15
kobiety	14	14	15	13	16	13
Zgony ogółem						
ogółem	25	32	29	36	28	36
mężczyźni	13	21	12	20	16	23
kobiety	12	11	17	16	12	13
Zgony niemowląt						
ogółem	0	1	1	0	0	2
mężczyźni	0	1	0	0	0	1
kobiety	0	0	1	0	0	1
Przyrost naturalny						
ogółem	2	-4	-1	-7	5	-8
mężczyźni	0	-7	1	-4	1	-8
kobiety	2	3	-2	-3	4	0

Źródło: Dane GUS

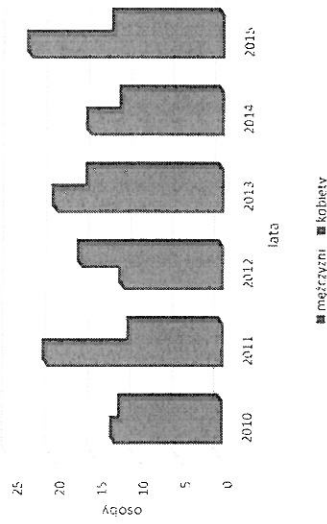
Przyrost naturalny w Gminie Nowinka w 2014 roku, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, wyniósł +5 osób. Był to jednocześnie najwyższy poziom przyrostu naturalnego w latach 2010 – 2015. Najniższy jego poziom wystąpił w 2015 roku i wyniósł -8. Dodatni przyrost naturalny świadczy o większej ilości urodzeń nad zgonami, zaś jego wynik ujemny świadczy o sytuacji odwrotnej. Warto zauważyć, że w 2014 roku przyrost naturalny odnośnie kobiet był większy niż ten sam wskaźnik u mężczyzn. Inna sytuacja miała miejsce jedynie w 2012 roku. Ogółem przyrost naturalny osiągnął poziom dodatni we wspomnianym 2014 roku oraz w roku 2010, w pozostałych latach wynik ten był ujemny.

Wykres 2. Urodzenia żywe w latach 2010 - 2015

Źródło: Dane GUS

Wykres 3. Zgony ogółem na terenie gminy w latach 2010 - 2015

Źródło: Dane GUS

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego saldo migracji wewnętrznych w 2014 roku wyniosło ogółem -23, zaś saldo migracji zagranicznych 1. Ujemne saldo oznacza większą liczbę wymeldowań nad zameldowaniami, zaś dodatnie saldo oznacza sytuację odwrotną. Biorąc pod uwagę sytuację migracji wewnętrznych i zewnętrznych można zauważyć, że więcej jest wymeldowań niż zameldowań, taka tendencja wystąpiła i we wspomnianym 2014 roku, jak i w 2015 roku (migracje wewnętrzne). Saldo migracji zagranicznych w 2015 roku wyniosło 0, podobnie jak w 2013 roku. W 2013 roku jednak inaczej niż

w 2015 roku saldo migracji kobiet osiągnęło poziom dodatni (1), mężczyźni zaś ujemny (-1). Jednocześnie w 2015 roku ogólne saldo migracji wyniosło 0.

Tabela 3 Migracje wewnętrzne i zewnętrzne na terenie gminy w latach 2010 - 2015

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym							
zameldowania w ruchu wewnętrznym							
ogółem	osoba	39	34	37	32	24	25
mężczyźni	osoba	18	18	21	13	13	12
kobiety	osoba	21	16	16	19	11	13
zameldowania z zagranicy							
ogółem	osoba	3	0	0	1	1	0
mężczyźni	osoba	1	0	0	0	0	0
kobiety	osoba	2	0	0	1	1	0
wymeldowania w ruchu wewnętrznym							
ogółem	osoba	30	27	21	31	47	33
mężczyźni	osoba	15	12	7	10	17	16
kobiety	osoba	15	15	14	21	30	17
wymeldowania za granicę							
ogółem	osoba	0	1	1	1	0	0
mężczyźni	osoba	0	0	1	1	0	0
kobiety	osoba	0	1	0	0	0	0
saldo migracji wewnętrznych							
ogółem	osoba	9	7	16	1	-23	-8
mężczyźni	osoba	3	6	14	3	-4	-4
kobiety	osoba	6	1	2	-2	-19	-4
saldo migracji zagranicznych							
ogółem	osoba	3	-1	-1	0	1	0
mężczyźni	osoba	1	0	-1	-1	0	0
kobiety	osoba	2	-1	0	1	1	0

Zródło: Dane GUS

5.3. ZASOBY MIESZKANIOWE

Na terenie Gminy Nowinka w 2015 roku, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, było 1 000 mieszkań, a ich powierzchnia użytkowa wynosiła 98 490 m².

Tabela 4. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Nowinka w latach 2010 - 2015

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Zasoby mieszkaniowe							
mieszkania	-	940	960	971	981	993	1000
izby	-	4227	4351	4426	4481	4554	4594
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	89128	92249	94106	95545	97585	98490

Zródło: Dane GUS

Według danych GUS w 2014 roku 76,4% mieszkańców Gminy Nowinka korzystało z wodociągu, zaś 49,4% z kanalizacji. Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej w 2015 roku wynosiła 96,7 km, a długość czynnej sieci kanalizacyjnej w tymże roku wyniosła 82,1 km.

Według danych GUS w 2015 roku na terenie gminy wystąpiły 24 awarie sieci wodociągowej, na temat wskazanego zjawiska brak jest danych z lat poprzednich. W tym samym roku wystąpiło 28 awarii sieci kanalizacyjnej (również brak danych z lat poprzednich). W 2015 roku odprowadzono za pośrednictwem sieci kanalizacyjnej 28,4 dam³ ścieków bytowych.

Tabela 5 Urządzenia sieciowe – wodociąg i kanalizacja na terenie gminy w latach 2010 - 2015

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wodociąg							
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	64	91,6	91,6	91,6	96,7	96,7
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	470	780	801	807	855	877
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	50,6	57,4	64,5	64,3	66,6	74,1
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	1598	2058	2089	2083	2275	-
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m ³	17,1	19,4	21,9	21,7	22,5	24,9
Kanalizacja							
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	2,7	44,8	44,8	44,8	82,1	82,1

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	59	312	340	343	428	520
ścieki odprowadzone	dam ³	4	4	15	15	15	30
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	207	1018	1082	1083	1472	-

Zródło: Dane GUS

5.4. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Na terenie Gminy Nowinka powierzchnia lasów w 2015 roku wyniosła 12 577,06 ha (dane GUS). Lesistość kształtowała się na poziomie 61,6%. Ponadto znaczna część terenu gminy objęta jest ochroną na podstawie zapisów ustawy o ochronie przyrody.

Na terenie Gminy Nowinka występują następujące obszary chronione

- Wigierski Park Narodowy,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza i Jeziora Augustowskie”;
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Rospudy”;
- rezerwat przyrody „Jezioro Kalejty”;
- obszar Natura 2000 „Ostoja Augustowska”;
- obszar Natura 2000 „Ostoja Wigierska”;
- obszar Natura 2000 „Puszcza Augustowska”;
- pomniki przyrody – 7 szt.

Wigierski Park Narodowy charakteryzuje się dominacją mszyszystych lasów iglastych sosnowo-świerkowych. Bogata jest łąka chociażby flora glonów, które zasiedlają parkowe wody. Ochroną ścisłą objętych jest około 623 ha, w tym 283 ha to lasy. Osobliwością Parku są dystroficzne jeziora śródleśne, zwane „sucharami”, otoczone mszarem torfowcowym. Flora Wigierskiego Parku Narodowego to około 1 000 gatunków roślin naczyniowych, w tym około 60 podlega ochronie ścisłej, zaś 14 podlega ochronie częściowej. Faunę Parku stanowi ponad 1 700 gatunków zwierząt, w tym m.in. 46 gatunków ssaków, 202 gatunki ptaków oraz 12 gatunków płazów i 5 gatunków gadów. Najbardziej charakterystycznym gatunkiem występującym w Parku jest bобр europejski, który licznie zasiedla brzogi rzek oraz jezior. Dla niektórych gatunków obszar Parku jest jedynym miejscem ich występowania. Z wykazanych z terenu Parku gatunków zwierząt 289 gatunków objętych jest ochroną

prawną. W faunie Parku występuje 128 gatunków, które umieszczone zostały w „Czerwonej Księdze Zwierząt” lub na „Czerwonych Listach Gatunków Zagrożonych w Polsce”.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza i Jeziora Augustowskie” - funkcjonuje obecnie zgodnie z Uchwałą Nr XIII/89/15 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22.06.2015 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszcza i Jeziora Augustowskie” (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2015 r., poz. 2117). Powierzchnia tego Obszaru wynosi 68 574,99 ha, z czego 10 215,88 ha znajduje się na terenie Gminy Nowinka. Czynna ochrona ekosystemów Obszaru polega na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych kompleksu leśnego Puszczy Augustowskiej.

Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Rospudy” – został wyznaczony w celu zachowania różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych występujących w dolinie rzeki Rospudy. Zasady dokonywania inwestycji na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Rospudy” reguluje Uchwała nr XIII/90/15 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22.06.2015 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2015 r. poz. 2118).

Rezerwat przyrody „Jezioro Kalejty” – celem ochrony rezerwatu jest zachowanie wartości przyrodniczych jeziora oraz swoistych cech lutejszego krajobrazu. Obszar odznacza się typowym dla środkowej części Puszczy Augustowskiej występowaniem starodrzewów borów sosnowych, jak również jezior dystroficznych z otaczającymi je torfowiskami wysokimi. W zachodniej części rezerwatu na rozległym tarasie rzeczki Dłużanki występują bory mieszane torfowcowe o wyraźnym borealnym charakterze oraz olsy. Rezerwat chroni plaki typowo leśne i plaki oligotroficznego jeziora, zajmuje powierzchnię 740,67 ha.

Pomniki przyrody

Na terenie Gminy Nowinka znajduje się 7 pomników przyrody, w tym 4 pojedyncze. Szczegółowy opis pomników przyrody zaprezentowano w tabeli 6

Tabela 6. Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych w Gminie Nowinka

Lp.	Numer pomnika	Przedmiot ochrony	Objekt
1	1723	Pojedyncze drzewo	Dąb szypułkowy
2	1724	Pojedyncze drzewo	Dąb szypułkowy
3	7.S	Grupa drzew	4 ciszy pospolite
4	40.S	Pojedyncze drzewo	Sosna pospolita
5	41.S	Pojedyncze drzewo	Sosna pospolita

Lp.	Numer pomnika	Przedmiot ochrony	Objekt
6	195.S	Grupa drzew	3 sosny pospolite
7	196.S	Grupa drzew	3 dęby szypułkowe

Zródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nowinka na lata 2014 – 2017
z perspektywą na lata 2018 – 2021

Wyznaczono tu także obszary NATURA 2000:

Puszcza Augustowska" PLB200002 (obszar specjalnej ochrony ptaków) - występuje tu co najmniej 40 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. 18 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bąk (PCK), biolniak stawowy, biolniak łąkowy, bocian czarny, cietrzew (PCK), dzięcioł białogrzbioty (PCK), dzięcioł trójpalczasty (PCK), dzięcioł zielonosiwy, gadożer (PCK), głuszc (PCK), kania czarna (PCK), kania ruda (PCK), kraska (PCK), labędź krzykliwy, orlik krzykliwy (PCK), żuraw, wiochatka (PCK), podgorzałka (PCK), puchacz (PCK), trzmiełojad; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występuje bielik (PCK)

Ostoja Augustowska" PLH200005 (specjalny obszar ochrony siedlisk) - jest to Ostoja wielu zagrożonych gatunków, przede wszystkim rysia Lynx lynx i wilka Canis lupus (w ostoi znajdują się jedno z ich najstabilniejszych populacji niżowych), także wydry Lutra lutra i bobra Castor fiber. Ogółem stwierdzono tu 10 gatunków zwierząt objętych Załącznikiem II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Na terenie ostoi występuje 7 gatunków roślin z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, z czego dla czterech - aldrowandę pęcherzykowatej, skalnicy torfowiskowej, lipienika Loesela i sasanki otwartej obszar ma zasadnicze znaczenie w skali Polskiej, a tutejsze populacje stanowią znaczącą część krajowych zasobów, będąc często najbliższymi w Polsce (populacje lipienika i skalnicy nad Rospudą, populacje aldrowand w ciągu jezior Kanaiu Augustowskiego). Liczne są stanowiska rzadkich i zagrożonych w skali kraju gatunków roślin naczyniowych (35 gatunków z polskiej czerwonej księgi i czerwonej listy). Występują tu 24 gatunki storczykowatych, w tym, na torfowiskach nad Rospudą - Herminium monorchis na jedynym naturalnym stanowisku w Polsce. Bogata jest lichenoflora (w tym kilka gatunków brodaczek - Usnea) i bryoflora (liczne relikty glacialne). Najwięcej rzadkich gatunków związanych jest z mszysto-turycowymi torfowiskami niskimi i przejściowymi, a tutejsze populacje wielu zagrożonych roślin torfowiskowych są największe w Polsce. Do najrzadszych gatunków z tej grupy należą, oprócz lipienika Loesela i skalnicy torfowiskowej: Eriophorum gracile, Baechthyon alpinum, Saxifraga hirculus, Carex chordorrhiza, Hammarbya paludosa, Betula humilis, Salix lapponum (wszystkie z polskiej

czerwonej księgi) Na torfowiskach występuje niezwykłe obfita w gatunki ginące brafiora, z takimi gatunkami jak np. Meesia triquetra, Pseudocalligon trifarium i Paludella squarrosa

Ostoja Wigierska" PLH200004 (specjalny obszar ochrony siedlisk) - stwierdzono tu 19 siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej oraz 21 gatunków zwierząt i 7 gatunków roślin znajdujących się w załączniku II tej dyrektywy. Ponadto występuje tu 39 gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Do tego obszar jest jedną z większych ostoi bobra w Polsce. Zanotowano tu 886 gatunków roślin naczyniowych (w tym 65 chronionych i 40 zagrożonych), 262 gatunki porostów i 38 gatunków wątrobowców oraz 141 gatunków mchów.

6. INWENTARYZACJA WYROBÓW AZBESTOWYCH NA TERENIE GMINY NOWINKA

Informacje na temat ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Nowinka pochodzą z przeprowadzonej w 2016 r. inwentaryzacji, która została wykonana w ramach realizacji zadania „Aktualizacja inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Nowinka”, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Rozwoju.

W trakcie przeprowadzenia inwentaryzacji poprzez spis z natury zebrano informacje odnośnie wyrobów azbestowych z wykorzystaniem ankiet i map terenu. Do przeprowadzenia inwentaryzacji wykorzystano ankiety przygotowane w oparciu o obowiązujące uregulowania prawne w zakresie ewidencji wyrobów azbestowych.

Stan techniczny płyt azbestowo-cementowych został określony na podstawie oceny punktowej parametrów: sposobu zastosowania azbestu, struktury powierzchni wyrobu z azbestem, możliwości uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem, miejsca usytuowania wyrobu w stosunku pomieszczeń użytkowych, wykorzystania miejscalobiektu/urządzenia budowlanego/installacji przemysłowej. Wszystkie uzyskane dane zostały zgodnie z obowiązującą metodyką wprowadzone do Bazy Azbestowej.

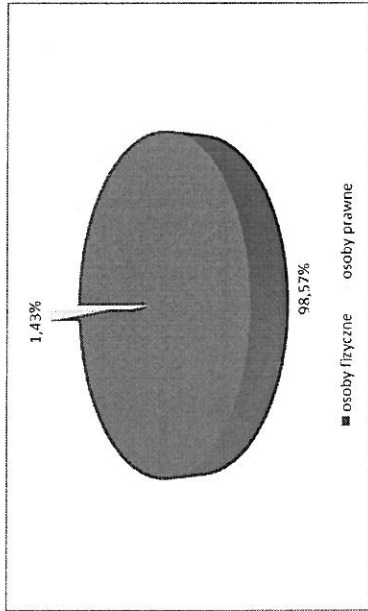
Dla udokumentowania właściwego przeprowadzenia inwentaryzacji została przygotowana dokumentacja zdjęciowa – przykłady wyrobów azbestowych koniecznych do usunięcia przedstawiono na rysunku 2

Na obszarze gminy zinventaryzowano 1 496 721 kg wyrobów azbestowych, z czego jedynie 2 580 kg zostało unieszkodliwionych (przez osoby prawne). Do unieszkodliwienia zostało zatem 1 496 140 kg wyrobów azbestowych, 98,57% będących w posiadaniu osób fizycznych i 1,43% na nieruchomościach pozostających we władaniu osób prawnych.

Wykres 4. Zestawienie procentowe wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia z uwzględnieniem podmiotów, u których zinventaryzowano azbest

Źródło: Podsumowanie przeprowadzonej inwentaryzacji

Tabela 8 przedstawia podział zinventaryzowanych wyrobów azbestowych według rodzaju.

Tabela 8 Masa wyrobów azbestowych na terenie gminy według rodzaju (kg)

kod wyrobu	zinventaryzowane			unieszkodliwione			pozostałe do unieszkodliwienia		
	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
W01	81 080	80 134	946	0	0	0	81 080	80 134	946
W02	1 417 640	1 394 629	23 012	2 580	0	2 580	1 415 060	1 394 629	20 432

Źródło: Podsumowanie przeprowadzonej inwentaryzacji

Kod wyrobów azbestowych W01 oznacza płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie, zaś W02 dotyczy płyt azbestowo-cementowych falistych dla budownictwa.

Wśród wyrobów azbestowych będących w posiadaniu osób fizycznych więcej jest tych należących do typu W02. Podobnie sytuacja wygląda wśród wyrobów zawierających azbest będących w posiadaniu osób prawnych, tu jednak różnica pomiędzy ilością obiektów należących do typu W01 czy W02 nie jest tak duża.

Tabela 9. Dane dotyczące zinventaryzowanych wyrobów zawierających azbest – osoby fizyczne

typ wyrobów	liczba obiektów	ilość (m ²)	waga (Mg)
W01	55	7284,91	80,134
W02	830	126784,5	1394,629

Źródło: Podsumowanie przeprowadzonej inwentaryzacji

Tabela 10. Dane dotyczące zinventaryzowanych wyrobów zawierających azbest – osoby prawne (w tym JST, PKP, MON)

typ wyrobów	liczba obiektów	ilość (m ²)	waga (Mg)
W01	2	86	0,946
W02	24	2092	23,012

Źródło: Podsumowanie przeprowadzonej inwentaryzacji

Tabela 11 prezentuje masę wyrobów zawierających azbest w podziale na miejscowości. W inwentaryzacji ujęto 25 miejscowości leżących na terenie Gminy Nowinka.

Najwięcej kilogramów zinventaryzowanych wyrobów azbestowych było w miejscowościach: Olszanka, Szczebra, Nowinka i Krusznik, najmniej zaś w takich miejscowościach jak Jurzydyka, Aleny i Tobołowo.

Wśród zinventaryzowanych materiałów najwięcej pozostałych o unieszkodliwienia odnotowano w takich miejscowościach jak: Olszanka, Szczebra i Nowinka, najmniej zaś w: Jurzydyce, Alenach i Tobołowie.

Tabela 11. Masa wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Nowinka według miejscowości

miejscowość	zinventaryzowane			unieszkodliwione			pozostałe do unieszkodliwienia		
	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
Aleny	11 850	9 986	1 863	0	0	0	11 850	9 986	1 863
Barszczowa Góra	28 772	25 472	3 300	0	0	0	28 772	25 472	3 300
Bryzgieł	56 808	56 808	0	0	0	0	56 808	56 808	0
Cisówek	59 230	59 230	0	0	0	0	59 230	59 230	0
Danowskie	29 013	29 013	0	0	0	0	29 013	29 013	0
Gańne Drugie	79 859	79 859	0	0	0	0	79 859	79 859	0
Gańne Pierwsze	31 364	31 364	0	0	0	0	31 364	31 364	0
Józefowo	70 746	70 746	0	0	0	0	70 746	70 746	0
Jurzydyka	7 006	7 006	0	0	0	0	7 006	7 006	0

miejscowość	zinventoryzowane			unieszkodliwione			pozostałe do unieszkodliwienia		
	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
Kopanica	39 303	39 303	0	0	0	0	39 303	39 303	0
Krusznik	108 455	108 455	0	0	0	108 455	108 455	0	
Monkinie	53 335	53 335	0	0	0	53 335	53 335	0	
Nowinka	114 363	113 896	468	0	0	114 363	113 896	468	
Olszanka	170 186	168 887	1 299	0	0	170 186	168 887	1 299	
Osińska Buda	24 961	24 961	0	0	0	24 961	24 961	0	
Pijawne Polskie	35 097	32 256	2 841	833	0	833	34 263	32 256	2 008
Pijawne Ruskie	100 625	100 625	0	0	0	100 625	100 625	0	
Podnowinka	54 835	52 910	1 925	0	0	54 835	52 910	1 925	
Sokolne	54 399	54 399	0	0	0	54 399	54 399	0	
Strękowizna	52 624	50 862	1 762	1 032	0	1 032	51 592	50 862	730
Szczeberka	34 806	34 806	0	0	0	34 806	34 806	0	
Szczebra	139 467	130 340	9 127	715	0	715	138 752	130 340	8 412
Szczepki	42 745	41 373	1 372	0	0	42 745	41 373	1 372	
Tobolowo	19 574	19 574	0	0	0	19 574	19 574	0	
Walne	79 298	79 298	0	0	0	79 298	79 298	0	

Źródło Podsumowanie przeprowadzonej inwentaryzacji

Podczas inwentaryzacji poza lokalizacją i zliczaniem ilości wyrobów zawierających azbest istotną rolę odgrywa również ocena stanu wyrobów zawierających azbest. W zależności od stopnia zniszczenia pokryć dachowych wykonanych z materiałów zawierających azbest, wyróżniono trzy stany dalszej przydatności wyrobów do użytkowania. Zgodnie z przyjętą klasyfikacją wyznaczono

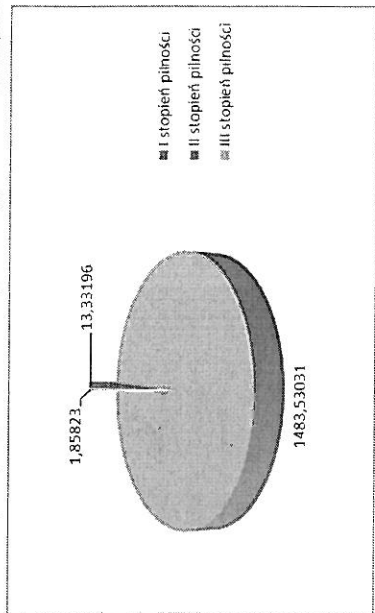
- III stopień pilności – ponowna ocena stanu możliwości bezpiecznego użytkowania w terminie do pięciu lat;
- II stopień pilności – ponowna ocena stanu możliwości bezpiecznego użytkowania w terminie jednego roku;
- I stopień pilności – wymagane pilne usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie.

Na terenie Gminy Nowinka większość wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia pod względem stanu technicznego zostało zakwalifikowanych do III stopnia pilności. Oznacza to, że wyroby te nie podlegają rygorowi natychmiastowego usunięcia, nie zagrażają bezpośrednio zdrowiu i życiu ludzi i zwierząt, jednak konieczna jest

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

ponowna ocena ich stanu do 2021 r. Zinventoryzowano również wyroby należące do I stopnia pilności. Te wyroby powinny być usunięte i unieszkodliwione bezzwocznie. Stanowią one 0,12% wszystkich wyrobów występujących w gminie. Z kolei wyroby zakwalifikowane do II stopnia pilności stanowią 0,89% wszystkich wyrobów i wymagają dokonania ponownej oceny ich stanu w 2017 r.

Wykres 5. Klasyfikacja wyrobów azbestowych z uwzględnieniem stopnia pilności

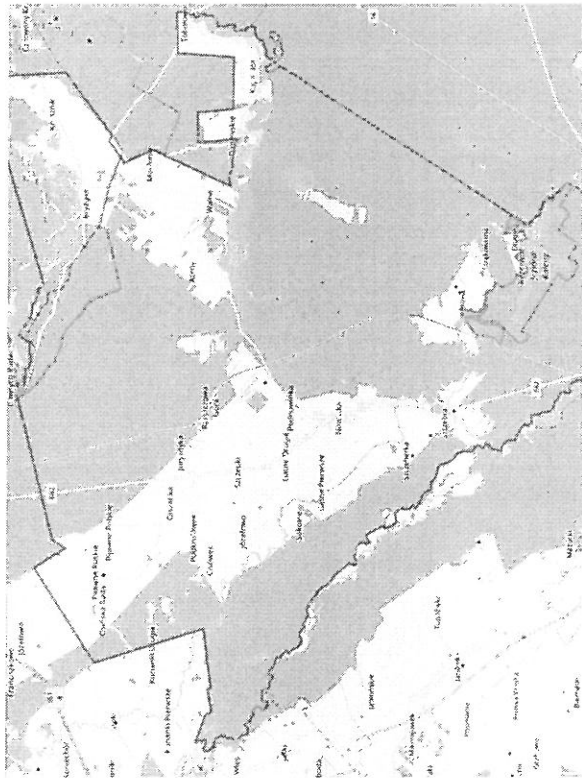
Źródło Podsumowanie przeprowadzonej inwentaryzacji

Łączna ilość wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Nowinka wynosi 1 498,721 Mg, w tym należących do I stopnia pilności - 1,85823 Mg, do II stopnia pilności - 13,33196 Mg oraz do III stopnia pilności - 1483,53031 Mg. Wyroby azbestowe zinventoryzowane u osób fizycznych to 1474,763 Mg, w tym do I stopnia pilności należy 1,79223 Mg, do II stopnia - 9,0952 Mg, a do III - 1463,8754 Mg. Wyroby azbestowe zidentyfikowane u osób prawnych to 23,958 Mg, w tym należące do I stopnia pilności - 0,066 Mg, do II stopnia - 4,23676 Mg, a do III stopnia - 19,65491 Mg.

Rozmieszczenie nieruchomości, na których zinventoryzowano wyroby azbestowe, przedstawiono na rysunku 3.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

Rysunek 3. Rozmieszczenie nieruchomości pozostających we władaniu mieszkańców Gminy Nowinka ze zinventaryzowanymi wyrobami azbestowymi

Wyroby azbestowe według stopnia pilności usunięcia

- Usunięte
- I stopień
- II stopień
- III stopień

Źródło <http://esip.bazaazbestowa.gov.pl/>

7. OBOWIĄZKI ZWIĄZANE Z AZBESTEM

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U z 2011 r., nr 8 poz. 31) wyroby, które go zawierają można wykorzystywać w sposób nieistwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi w terminie do dnia 31 grudnia 2032 roku. Instalacje czy urządzenia zawierające azbest należy oczyścić przez usunięcie wyrobów zawierających azbest bądź ich wymianę na

bezbazestowe w sposób nieistwarzający zagrożenia dla środowiska, jak i zdrowia ludzi także w terminie do dnia 31 grudnia 2032 roku. Takie zapisy rozporządzenia wprowadzają więc obowiązki usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu Rzeczypospolitej Polskiej, w tym również z terenu Gminy Nowinka do końca 2032 roku.

Rozporządzenie to precyzuje również następujące zagadnienia:

- wymagania w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest,
- wymagania w zakresie wykorzystywania oraz oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest,
- wymagania w zakresie przemieszczania odpadów zawierających azbest,
- sposób oznaczania miejsc, pomieszczeń, instalacji bądź urządzeń zawierających azbest;
- sposób inwentaryzowania wyrobów zawierających azbest w miejscach ich wykorzystywania;
- terminy przedkładaania odpowiednio marszałkowi województwa bądź leż wójtowi, burmistrzowi albo prezydentowi miasta informacji o:
  - o rodzaju oraz ilości i miejscach występowania wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest,
  - o instalacjach bądź urządzeniach zawierających azbest,
- terminy, w których powinny być oczyszczone instalacje bądź urządzenia zawierające azbest.

Przepisy dotyczące bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest i mówiące o różnych zasadach ich dotyczących ukazują również szereg obowiązków, które dotyczą zarówno właścicieli obiektów oraz urządzeń, gdzie użyto azbest, jak i dotyczących osób prowadzących wszelkiego rodzaju prace, które związane są z usuwaniem, transportem czy umieszczeniem azbestu na składowisku odpadów. Problematyka bezpiecznego postępowania z tego rodzaju wyrobami została podzielona na pewne bloki tematyczne, obejmują one sześć procedur, a mianowicie:

- Grupa I. Procedury, które obowiązują właścicieli oraz osoby zarządzające obiektami czy instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest bądź też wyroby zawierające azbest:
  - o Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców przy użytkowaniu obiektów oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest,
  - o Procedura 2. Obowiązki oraz postępowanie właścicieli i zarządców przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów bądź terenów.

- Grupa II. Procedury, które obowiązują wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz wytwórców odpadów niebezpiecznych:
  - o Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest;
  - o Procedura 4. Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczaniu terenów, obiektu, instalacji jak również z wytworzeniem odpadów niebezpiecznych
- Grupa III. Procedury, które obowiązują prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest:
  - o Procedura 5. Przygotowanie oraz transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest
- Grupa IV. Procedury, które obowiązują zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest
  - o Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach bądź wydzielonych kwaterach, które przeznaczone są do wyłączenia składowania odpadów zawierających azbest

Obowiązki właścicieli nieruchomości

- Do głównych obowiązków właścicieli, zarządców bądź użytkowników wieczystych wynikających z przepisów prawa w zakresie azbestu i wyrobów zawierających azbest należą:
- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest, oraz sporządzenie oceny okresowej stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest;
  - sporządzenie inwentaryzacji zasłobowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury;
  - podjęcie decyzji o usuwaniu azbestu;
  - zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami budowlanymi, w celu usunięcia wyrobów azbestowych z obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieodzowne jest uzyskanie pozwolenia na budowę zgodnie z przepisami prawa budowlanego;

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

36

- dokonanie wyboru wykonawcy prac prowadzącego zabezpieczenia wyrobów zawierających azbest (włącznie spełniającego wymogi w tym zakresie), sporządzenie i przedłożenie marżałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub burmistrzowi gminy (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) oraz aktualizacja informacji o:
  - o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
  - o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zostało zakończone,
  - o oznakowanie miejsc, pomieszczeń, instalacji lub urządzeń, w których jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest

- Do obowiązków wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest należy:
- uzyskanie decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami dla prowadzącego działalność usługową w zakresie budowy, rozbiórki i remontów obiektów budowlanych. Zgodnie z art. 17 ust 1a znowelizowanej ustawy o odpadach, wytwórca odpadów prowadzący przed dniem wejścia w życie ustawy działalność polegającą na świadczeniu usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątania, konserwacji i napraw, mógł prowadzić tę działalność w dotychczasowym zakresie do dnia 31 grudnia 2010 r. Od stycznia 2011 r. wytwórca taki jest obowiązany do uzyskania decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami od właściwego marszałka województwa.
  - uzyskanie zezwolenia na unieszkodliwienie odpadów, jeśli prowadzi działalność w zakresie przetwarzania odpadów w urządzeniach przewoźnych. Możliwe jest uwzględnienie zezwolenia na przetwarzanie odpadów azbestu w urządzeniach przewoźnych w decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami (w przypadku, gdy prowadzący rozbiórkę obiektów jednocześnie przetwarza odpady w urządzeniach przewoźnych),
  - przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
  - opracowanie przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:
    - o identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

37

- organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych bądź też unijnych;
- pobudzanie właściwej postawy obywateli w związku z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest i innych określonych w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu;
- współpraca z różnymi mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania rzetelnych informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- współpraca z organizacjami społecznymi;
- współpraca z organami kontrolnymi (np. inspekcja sanitarna czy inspekcja ochrony środowiska).

Według „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” zadania tam przewidziane mają być realizowane na trzech poziomach: na wspomnianym poziomie lokalnym przez samorząd powiatowy i samorząd gminy oraz

- 1) centralnym przez Radę Ministrów, Ministra Gospodarki oraz w strukturze Ministerstwa Gospodarki - Głównego Koordynatora;
- 2) wojewódzkim przez samorząd województwa.

Organem odpowiedzialnym zaś za monitoring i koordynację realizacji Programu jest Minister Gospodarki Powołuje on:

- 1) Głównego Koordynatora jako osobę odpowiedzialną za współdziałanie poszczególnych jednostek i instytucji oraz podejmowanie inicjatyw dotyczących uaktualniania Programu;
- 2) Radę Programową (działającą jako organ opiniodawczo-doradczy dla Ministra Gospodarki)

Zadaniem Głównego Koordynatora jest zapewnienie efektywnej realizacji wszystkich zadań finansowanych bezpośrednio ze środków budżetowych pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki.

Do zadań Rady Programowej należy zaś w szczególności:

- 1) dokonywanie oceny realizacji zadań oraz wyznaczanie nowych kierunków prac,
- 2) zgłaszanie Ministrowi Gospodarki propozycji inicjatyw legislacyjnych związanych z problematyką azbestową.

- o informacje o metodach wykonywania planowanych prac,
- o zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
- o ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza, posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,
- posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,
- zgłoszenie zamiaru przeprowadzenia tych prac właściwemu organowi nadzoru budowlanego, właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy oraz właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu, w terminie co najmniej 7 dni przed rozpoczęciem prac.

Wykonawca prac demontażowych ma obowiązek zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania określonych w § 8 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649). Po wykonaniu prac winien złożyć właścicielowi, użytkownikowi wieżystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych

Pewne obowiązki spoczywają również na jednostkach samorządowych czy też organach administracji państwowej na szczeblu centralnym. Zgodnie z zapisami „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” na poziomie lokalnym do zadań realizowanych przez samorządy, w tym poprzez samorząd gminy należą

- gromadzenie przez wójta, burmistrza bądź też prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju oraz miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa;
- przygotowywanie oraz aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- organizowanie różnych szkoleń lokalnych dotyczących usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;

- 3) wyrażenie opinii dotyczących środków finansowych planowanych na koordynację jak i monitoring Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032 oraz wsparcie realizacji zadań z niego wynikających;
- 4) opiniowanie projektów aktów prawnych w zakresie problematyki azbestowej.

Do obowiązków organów administracji państwowej na poziomie centralnym przedstawionych w tymże „Programie...” należy natomiast:

- współpraca z Głównym Koordynatorem w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji zadań;
- współpraca z organami kontrolnymi (takimi jak inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego czy inspekcja ochrony środowiska), nadzorującymi przestrzeganie prawa przy prowadzeniu prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest oraz azbestu;
- stała współpraca z organami administracji rządowej jak również samorządu terytorialnego oraz innymi, do kompetencji których należy realizacja zadań;
- współpraca z mediami w tematyce azbestu;
- współdziałanie z organizacjami pozarządowymi;
- współpraca z instytucjami udostępniającymi środki finansowe na realizację zadań (takimi jak Bank Ochrony Środowiska, wojewódzkie fundusze ochrony środowiska oraz gospodarki wodnej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, itp.);
- wspomaganie merytoryczne Ministra Gospodarki w sprawach związanych z azbestem, jak również Ministra Środowiska w zakresie spraw związanych ze zrównoważonym rozwojem, zaś Ministra Zdrowia w zakresie problematyki zdrowotnej;
- współpraca z Ministerstwem Środowiska oraz innymi instytucjami w zakresie spraw dotyczących krajowych strategii oraz programów związanych z ochroną środowiska i gospodarką odpadami;
- sporządzanie i przekazywanie stosownych informacji o stanie realizacji „Programu...” dla potrzeb Ministra Gospodarki i Rady Ministrów;
- współpraca z Radą Programową.

Na poziomie województwa za realizację zadań odpowiada marszałek województwa. Do zadań na tym poziomie należą:

- współpraca z Głównym Koordynatorem w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji „Programu...”;
- gromadzenie przez urząd marszałkowski informacji o ilości, rodzaju oraz miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie ich do Głównego

Koordynatora z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego (www.bazaazbestowa.pl);

- uwzględnianie usuwania azbestu jak również wyrobów zawierających azbest w wojewódzkich planach gospodarki odpadami oraz programach ochrony środowiska, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewidzianych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
  - współpraca na szczeblu wojewódzkim z organami kontrolnymi (takimi jak inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego oraz inspekcja ochrony środowiska);
  - współpraca z uczelniami oraz instytucjami naukowymi, organizacjami pozarządowymi i ekspertami z poszczególnych dziedzin;
  - współpraca z lokalnymi mediami w zakresie spraw objętych „Programem...”;
  - przygotowywanie oraz aktualizacja wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest;
  - współpraca z samorządami powiatowymi jak i gminnymi, przekazywanie wyliczonych oraz informacji związanych z realizacją „Programu...”;
  - przedkładanie Głównemu Koordynatorowi corocznej informacji o realizacji zadań na terenie danego województwa;
  - opracowanie planu sytuacyjnego rozmieszczenia na terenie województwa wyrobów zawierających azbest na podstawie informacji przekazywanych przez samorządy lokalne oraz przedsiębiorców
- Na poziomie lokalnym poza samorządem gminnych zadania związane z „Programem...” realizują również samorządy powiatowe, do jego zadań należy:
- przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest (także w ramach planów gospodarki odpadami);
  - współpraca z gminami jak również marszałkiem województwa w zakresie opracowywania programów usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest, a w szczególności w zakresie weryfikacji inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewidzianych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
  - organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad, które zawarte są w „Programie...”;
  - inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;

- współpracę z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację „Programu...”,
- współpraca z organami kontrolnymi (takimi jak inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego oraz inspekcja ochrony środowiska).

Unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest

Jedyną obowiązującą obecnie w Polsce metodą unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest jest ich składowanie na specjalnie wydzielonych kwaterach na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne lub na składowiskach odpadów niebezpiecznych. Zarządzający składowiskiem posiadającym wydzielone kwatery powinien zapewnić selektywne składowanie odpadów zawierających azbest, w izolacji od innych odpadów, a miejsce składowania powinno być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym składowiska. Odpady powinny być deponowane na składowiskach zlokalizowanych na terenach oddalonych od budynków mieszkalnych i izolowanych pasem zieleni. Prace związane z deponowaniem odpadów zawierających azbest należy prowadzić w sposób zabezpieczający przed emisją pyłu azbestowego do powietrza, a podstawowym zadaniem jest niedopuszczenie do rozszczylenia opakowań odpadów. Opakowania z odpadami należy zdejmować z pojazdu przy użyciu urządzeń dźwigowych i ostrożnie układać w kwaterze składowiska. Niedopuszczalne jest zrzucanie lub wysypywanie odpadów z samochodów. Warstwa zdeponowanych odpadów powinna być zabezpieczona przed uszkodzeniem opakowań przez przykrycie folią lub warstwą gruntu o grubości około 5 cm.

Inne metody unieszkodliwiania wyrobów azbestowych (np. spalanie w wysokich temperaturach czy rozpuszczanie w kwasie fluorowodorowym) nie znalazły jak na razie zastosowania w naszym kraju przede wszystkim ze względów ekonomicznych (wysokie koszty), ale również z powodu braku potwierdzenia ich całkowitej skuteczności w eliminacji szkodliwego działania włókien azbestowych.

Jeśli chodzi o problemy związane ze składowiskami odpadów azbestowych, to jednym z nich może być nierównomierne ich rozmieszczenie na terenie kraju. Na przykład na terenie województwa opolskiego nie ma żadnego składowiska odpadów azbestowych, jednak jest to województwo o dość małym obszarze i niewielkiej ilości użytkowanych wyrobów azbestowych, a sąsiednie województwo śląskie posiada liczne składowiska. Większy problem stanowi natomiast niewystarczająca liczba składowisk w województwach o największej ilości użytkowanych wyrobów zawierających azbest, czyli woj. mazowieckim i woj. lubelskim. O ile w przypadku województwa lubelskiego ilość składowisk stopniowo się

powiększa, o tyle w województwie mazowieckim nie widać takich tendencji. Oczywiście przy analizie ilości składowisk w danym województwie należy brać także pod uwagę bardzo istotny element, jakim jest pojemność danego składowiska. I tak na przykład województwo pomorskie posiada obecnie cztery składowiska o łącznej pojemności 212 452 m³, natomiast województwo świętokrzyskie ma tylko jedno składowisko, którego wolna pojemność jest jednak największa w Polsce i wynosi 398 000 m³. Na terenie województwa podlaskiego funkcjonują obecnie 2 składowiska ogólnodostępne w Czarтории (Gmina Miastkowo) oraz w Czerwonym Borze (Gmina Zambrów) o łącznej dostępnej pojemności 144 233 m³.

Na obszarze kraju liczba składowisk ogólnodostępnych wynosi 33, a 2 kolejne są planowane. Szczegółowe zestawienie ogólnodostępnych składowisk, na których są składowane wyroby azbestowe zawarto w tabeli 12.

Tabela 12. Zestawienie ogólnodostępnych składowisk odpadów azbestowych

Lp.	Województwo	Gmina	Miejscowość	Wolna pojemność (m ³)	Całkowita pojemność (m ³)
1.	Zachodniopomorskie	Sianów	Sianów	15 688	35 923
2.	Zachodniopomorskie	Myslibórz	Dalsze	8 564	15 000
3.	Wielkopolskie	Konin	Konin	53 000	125 000
4.	Warmińsko-mazurskie	Baroszyce	Wysieka	20 800	20 800
5.	Warmińsko-mazurskie	Elbląg	Elbląg	30	741
6.	Świętokrzyskie	Tuczępy	Dobrow	398 000	468 972
7.	Śląskie	Świętochłowice	Świętochłowice	4 300	20 000
8.	Śląskie	Sosnowiec	Sosnowiec	7 200	7 200
9.	Śląskie	Knurow	Knurow	311 330	392 120
10.	Śląskie	Jastrzębie-Zdrój	Jastrzębie-Zdrój	1 050	16 000
11.	Pomorskie	Gdańsk	Gdańsk	145 432	148 025
12.	Pomorskie	Chojnice	Nowy Dwór	422	1 254
13.	Pomorskie	Kwidzyn	Gilwa Mała	54 101	58 773
14.	Pomorskie	Ślupsk	Bierkowo	2 984	4 400
15.	Podlaskie	Miastkowo	Czarłonia	6 850	8 400
16.	Podlaskie	Zambrów	Czerwonny Bór	137 383	143 640
17.	Podkarpackie	Pysznica	Pysznica	5	750
18.	Podkarpackie	Radyмно	Młyny	200	5 903
19.	Podkarpackie	Ostrów	Kozodrza	5 333	8 870
20.	Podkarpackie	Oleszyce	Futory	3 563	4 200
21.	Mazowieckie	Sierpc	Rachocin	44 100	45 000
22.	Małopolskie	Bolesław	Ujków Stary	32 760	63 000
23.	Małopolskie	Tarnów	Tarnów	8 883	17 452
24.	Małopolskie	Oświęcim	Oświęcim	6 278	9 500
25.	Łódzkie	Rawa Mazowiecka	Puklin	527	14 260

Lp.	Województwo	Gmina	Miejscowość	Wolna pojemność (m ³)	Całkowita pojemność (m ³)
26.	Łódzkie	Radomsko	Pioszów	8 430	21 000
27	Lubuskie	Gorzów Wielkopolski	Chróścik	3 608	40 000
28.	Lubelskie	Chełm	Srebrzyszcze	28 212	33 012
29	Lubelskie	Kraśnik	Piaski	3 126	104 200
30	Kujawsko-pomorskie	Pruszcz	Małociechowo	46 171	188 147
31	Kujawsko-pomorskie	Piotków Kujawski	Bycz	19 079	36 625
32.	Dolnośląskie	Polkowice	Trzebiez	0	1 250
33	Dolnośląskie	Trzebnica	Marcinowo	3 800	5 000

Źródło: www.bazaazbestowa.gov.pl, stan na 1 stycznia 2016 r

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Niniejszy Program ma się przyczynić do usunięcia azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka w perspektywie do 2032 roku. Realizacja zapisów dokumentu ma zatem pozwolić na unieszkodliwienie azbestu na jej terenie. Ma to się stać poprzez wsparcie w usuwaniu, demontażu i jego ewentualnej utylizacji. Ponadto całe to przedsięwzięcie poparte ma być akcjami edukacyjnymi – informacyjnymi zwiększającymi świadomość mieszkańców co do zgubnego wpływu azbestu, zarówno na zdrowie ludzkie, jak i na środowisko oraz wzbudzić potrzebę szybszego pozbycia się materiałów go zawierających

Usunięcie wyrobów zawierających azbest przyniesie korzyści, zarówno społeczne, ekonomiczne, jak również i ekologiczne, które będą polegać między innymi na:

- zmniejszeniu emisji włókien azbestu,
  - uzyskaniu poprawy ochrony zdrowia mieszkańców,
  - poprawie wyglądu zewnętrznego obiektów budowlanych oraz ich stanu technicznego
- Gmina Nowinka zakłada usunięcie azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu przez nią administrowanego do końca 2032 roku (analogicznie do założeń krajowych).

Oprócz działań polegających na usuwaniu resztek azbestu ze strefy publicznej gminy przewiduje się działania związane z poszukiwaniem odpowiedniego wsparcia finansowego działań mieszkańców zmierzających do likwidacji azbestu ze strefy prywatnej. Dodatkowo przeprowadzane będą różnorodne akcje edukacyjne – informacyjne. Zakłada się stopniową eliminację azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka. Przewiduje się zmniejszenie ilości azbestu o połowę od stanu dzisiejszego do roku 2024 (w Rozdziale 6.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

znajduje się inwentaryzacja wyrobów azbestowych na terenie gminy). Wówczas również przewiduje się możliwość, na podstawie monitoringu, przeprowadzenia ewentualnych zmian w Programie i jego aktualizacji. Za stan wyjściowy przyjmuje się masę płyt azbestowo - cementowych płaskich stosowanych w budownictwie – 81 080 kg, masę płyt azbestowo - cementowych falistych stosowanych w budownictwie – 1 415 060 kg

Sam Program jest dokumentem określającym ramy różnorodnych działań służących usunięciu azbestu i wyrobów go zawierających. Zawiera cel nadrzędny – długoterminowy, cele główne oraz zadania, jakie stoją przed gminą w tym zakresie, aby zostały osiągnięte założenia Programu. Nie zawiera on jednak enumeratywnego wyczerpania konkretnych działań. Mają one być poczynione zgodnie z celami Programu, jednak pozostawia się możliwość ich adekwatnego zastosowania do określonego czasu i sytuacji, według potrzeb, które wynikną podczas analizowania zmian

Z realizacją zadań Programu będzie się także wiązało zaangażowanie odpowiednich środków finansowych. Nakłady finansowe związane z gospodarką odpadami azbestowymi uzależnione są głównie od kosztów:

- demontażu wyrobów azbestowych,
- transportu niebezpiecznych odpadów azbestowych na składowisko,
- unieszkodliwiania – składowania azbestu na składowisku

Koszty demontażu zależą w dużej mierze od kąta nachylenia pokrycia dachowego, dostępu do wyrobów azbestowych oraz od zakresu wykonywanych prac. Koszty transportu uzależnione są głównie od długości drogi transportu z miejsca demontażu do miejsca składowania i unieszkodliwiania. Na terenie województwa podlaskiego funkcjonują 2 składowiska, na których składowane są odpady azbestowe i w związku z tym w kalkulacji uwzględniono średni koszt dojazdu do tych miejsc składowania.

Proces usuwania wyrobów azbestowych z terenu Gminy Nowinka obejmuje łącznie 136 247,36 m² płyt azbestowo-cementowych. Wągrowo łąka powierzchnia pokryć dachowych odpowiada masie 1 498,721 Mg

W celu określenia całkowitego kosztu usunięcia azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka przyjęto następujące założenia (kwoty brutto)

- średni koszt składowania wyrobów zawierających azbest – 290 zł/Mg;
- średni koszt transportu na składowisko - 5 zł na kilometr. Przyjęto, że transport dokonywany jest samoochodami o ładowności 20 Mg;
- średni koszt demontażu wyrobów azbestowych (przez specjalistyczną firmę) - 15 zł/m².

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032

Tabela 13. Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów azbestowych z terenu Gminy Nowinka

Rodzaj obiektu	Koszt transportu	Koszt składowania	Koszt demontażu	Łączny koszt
Własność osób fizycznych	59 200,00	427 681,27	2 011 040,40	2 497 921,67
Własność osób prawnych	1 600,00	6 947,82	32 670,00	41 217,82
Razem	60 800,00	434 629,09	2 043 710,40	2 539 139,49

Źródło Opracowanie własne

Szacunkowy łączny koszt usunięcia wyrobów azbestowych z terenu Gminy Nowinka wynosi **2 539 139,49 zł brutto**.

Biorąc pod uwagę stopień pilności wykonania prac należy stwierdzić, że największe koszty generuje usunięcie wyrobów zinywentaryzowanych w III stopniu pilności. Szczegółowe wyliczenia w tym zakresie zawarto w tabeli 14.

Tabela 14. Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów azbestowych z terenu Gminy Nowinka – stopień pilności

Rodzaj obiektu	I stopień pilności	II stopień pilności	III stopień pilności	Łączny koszt
Własność osób fizycznych	3 363,70	15 440,15	2 479 117,82	2 497 921,67
Własność osób prawnych	509,14	7 406,06	33 302,62	41 217,82
Razem	3 872,84	22 846,21	2 512 420,44	2 539 139,49

Źródło Opracowanie własne

9. FINANSOWANIE

Według założeń Program będzie finansowany ze środków prywatnych oraz publicznych, w tym ze środków wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska oraz środków budżetowych pozostających w dyspozycji Ministra Rozwoju

Źródłami finansowymi przyczyniającymi się do realizacji Programu mogą być więc zarówno środki własne gminy – odpowiednie środki przewidziane w budżecie, własne fundusze mieszkańców oraz środki zewnętrzne, w których pozyskaniu pomoże gmina

Poniżej zawarto krótką charakterystykę poszczególnych źródeł finansowania przedsięwzięć:

Środki budżetu państwa (Ministerstwo Rozwoju)

Ministerstwo Rozwoju wspiera realizację zadań wynikających z „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”. Co roku ogłasza konkurs na dofinansowanie działań związanych z usuwaniem azbestu. Konkurs skierowany jest do jednostek samorządu

terytorialnego. Ministerstwo zakłada dofinansowanie działań edukacyjno-informacyjnych oraz w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest, na opracowywanie programów usuwania takich wyrobów, wykonanie lub aktualizację ich inwentaryzacji. Koniecznym warunkiem uzyskania dotacji jest udział własny w wysokości 20% wartości zadania

Środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Gmina Nowinka będzie miała możliwość sfinansowania działań związanych z usuwaniem azbestu z wykorzystaniem dotacji pozyskanej z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku, który będzie mógł dysponować środkami w ramach Programu SYSTEM – Wsparcie działań przez WFOŚiGW Część 1) Usuwanie wyrobów zawierających azbest. Program ten zakłada udostępnienie środków finansowych przez WFOŚiGW na rzecz WFOŚiGW z przeznaczeniem na udzielenie dotacji. Beneficjentem końcowym programu są jednostki samorządu terytorialnego, które otrzymują wsparcie za pośrednictwem wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Gminy będą mogły uzyskać dofinansowanie na:

- 1) przedsięwzięcia w zakresie demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwienia lub zabezpieczenia odpadów zawierających azbest, zgodnie z gminnymi programami usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest;
- 2) przedsięwzięcia w zakresie demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwienia lub zabezpieczenia odpadów zawierających azbest na obszarach dotkniętych klęską żywiołową

Do dofinansowania przedsięwzięcia mogą zostać zgłoszone tylko zadania realizowane na obiektach należących do jednostek samorządu terytorialnego (JST), stowarzyszeń, fundacji, osób fizycznych, jednostek sektora finansów publicznych, kościołów i związków wyznaniowych oraz wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych. Dotacja wynosi do 100% kosztów kwalifikowanych.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

W ramach działania 6.1. Efektywny system gospodarowania odpadami przewidziano dofinansowanie zadań związanych z tworzeniem infrastruktury gospodarki odpadami niebezpiecznymi: specjalistyczna zbiórka, transport, przechowywanie, przetwarzanie oraz zagospodarowanie odpadów niebezpiecznych (w szczególności unieszkodliwienie azbestu) Wnioskodawcą w ramach działania mogą być jednostki samorządu terytorialnego, a wysokość dofinansowania wynosi maksymalnie 85% kosztów kwalifikowanych.

Kolejnym działaniem z RPO Woj. Podlaskiego, w ramach którego będzie możliwość sfinansowania projektów związanych z usuwaniem azbestu jest Działanie 8.6 Inwestycje na rzecz rozwoju lokalnego. W ramach wskazanych w działaniu projektów wymieniono: wymianę pokrycia dachowego z azbestu. Wysokość dofinansowania wynosi 85% kosztów, a Wnioskodawcą mogą być Lokalne Grupy Działania oraz inne podmioty z obszaru realizacji LSR z wyłączeniem osób fizycznych.

10. ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO

Dla przedmiotowego dokumentu została przeprowadzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko. Zgodnie z ustaleniami:

- Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku;
- Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku dla projektu dokumentu została przygotowana Prognoza oddziaływania na środowisko.

W wyniku przeprowadzonej analizy zapisów Programu stwierdzono, że zaplanowane w ramach dokumentu działania nie wpływają znacząco negatywnie na różnorodność biologiczną, zdrowie i życie ludzi, rośliny, zwierzęta i wodę, nie powodują zmian klimatycznych, wzrostu zanieczyszczenia powietrza.

Realizacja Programu będzie miała za to pozytywny wpływ na stan środowiska naturalnego, w szczególności na zdrowie lokalnej społeczności, zwłaszcza w perspektywie długookresowej. Natomiast stwierdzone w ramach opracowywania Prognozy negatywne oddziaływania są nieliczne, odczuwane podczas samej krótkotrwałej realizacji działania i w większości mają charakter lokalny. Istnieje także bardzo duża szansa wyeliminowania negatywnych oddziaływań poprzez stosowanie odpowiednich standardów wykonywania prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, ich transportu oraz składowania.

Realizacja Programu nie powoduje także transgranicznego oddziaływania na środowisko. Zawarte w Programie zadania będą realizowane na obszarze Gminy Nowinka, a zasięg ich oddziaływania na środowisko będzie miał przede wszystkim charakter lokalny. Wobec tego, dokument nie podlegał procedurze transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Na podstawie przeprowadzonych analiz w trakcie prac nad Prognozą oddziaływania na środowisko sformulowano następujące wnioski ogólne:

- Ocenia się, że Program jako całość będzie pozytywnie oddziaływać na środowisko i sprzyjać rozwiązaniu niektórych problemów dotyczących poprawy stanu środowiska, niemniej niektóre obszary działania mogą wpływać również negatywnie na poszczególne elementy środowiska. W szczególności działania związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem azbestu przyniosą pozytywne oddziaływania na jakość powietrza oraz w pewnym stopniu na jakość wód oraz stan gleb i szaty roślinnej. Realizacja Programu wywrze także pozytywny wpływ na zdrowie mieszkańców gminy.
- Oddziaływania negatywne określone w Prognozie mogą wystąpić, jednak będą one miały charakter krótkotrwały i ograniczający się do okresu usuwania azbestu. Ograniczenie negatywnego wpływu będzie możliwe poprzez zastosowanie odpowiednich działań minimalizujących i kompensujących.
- Odstąpienie od zamiaru realizacji zadań określonych w Programie przełoży się na spowolnienie procesów zmierzających do poprawy jakości środowiska na obszarze Gminy Nowinka.

11. KORZYŚCI WYNIKAJĄCE Z REALIZACJI PROGRAMU

Realizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032 doprowadzi przede wszystkim do wyeliminowania zagrożenia dla środowiska, a także zdrowia i życia ludzi oraz zwierząt generowanego przez występujące na obszarze gminy wyroby zawierające azbest.

Dodatkowe korzyści wynikające z wprowadzenia Programu to:

- korzyści społeczne:
  - o przedłużenie okresu użytkowania obiektów budowlanych oraz uzyskanie lepszych parametrów eksploatacyjnych;
  - o poprawa wyglądu zewnętrznego obiektów budowlanych;
  - o wzrost atrakcyjności turystycznej terenów wiejskich;
  - o wzrost atrakcyjności terenów oczyszczonych z azbestu dla inwestorów;
- korzyści ekologiczne:
  - o stopniowe ograniczenie, a następnie całkowita eliminacja narazenia środowiska na azbest;
- korzyści ekonomiczne:
  - o przyrost wartości nieruchomości;

- o przyrost wartości gruntów;
- o poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych;
- o wzrost liczby inwestycji;
- o wzrost dochodów budżetu państwa z podatku od działalności gospodarczej związanej z usuwaniem wyrobów zawierających azbest oraz zastosowania nowych materiałów;
- o zmniejszenie kosztów leczenia chorób azbestozależnych

Przewiduje się, że realizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Nowinka na lata 2016-2032 będzie procesem długofalowym ograniczonym możliwościami finansowymi, zarówno ze strony samorządu, jak i mieszkańców, jednak założenia Programu zostaną w pełni zrealizowane w perspektywie roku 2032.

12. PODSUMOWANIE

Azbest to ogólna nazwa minerałów z grupy amfiboli oraz serpentynów, które występują w formie włknistych skupień. Największe znaczenie przemysłowe ma azbest serpentynowy (chryzotylowy), który tworzy cienkie żyły w serpentynitach, o giętkich włóknach (do 0,1 µm grubości). Jest on odporny na działanie czynników chemicznych, wysokich temperatur oraz ścieranie. Równocześnie źle przewodzi ciepło oraz elektryczność. Używany jest on do wyrobu tkanin ogniotrwałych, okładzin ciernych szczęk hamulcowych, farb ogniotrwałych i materiałów izolacyjnych oraz niepalnych materiałów budowlanych. Azbest amfibolowy wykazuje dużą kwasoodporność. Wykorzystywany bywa w przemyśle chemicznym. Nie należy jednak zapominać, że pył azbestowy jest szkodliwy dla zdrowia, powodując chociażby płycię płuc, zwaną azbestozą, która może doprowadzić nawet do raka płuc.

Przed Gminą Nowinka stoi ważny cel, a mianowicie: Zlikwidowanie wyrobów azbestowych i ich oddziaływanie na człowieka oraz środowisko naturalne. Niniejszy Program ma się przyczynić do likwidacji z terenu gminy azbestu, jak również wyrobów go zawierających. W celu realizacji wskazanego celu w ramach Programu określono zadania, które muszą zostać wykonane na terenie Gminy Nowinka

Niniejszy Program wpisuje się w cele takich dokumentów jak Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032 czy Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Podlaskiego, koresponduje również z Programem Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest dla Powiatu Augustowskiego na lata 2008 – 2032

W Gminie Nowinka według przeprowadzonej w 2016 r. inwentaryzacji łączna ilość wyrobów zawierających azbest wynosi 1 498,721 Mg, w tym należących do I stopnia pilności - 1,85823 Mg, do II stopnia pilności - 13,33196 Mg oraz do III stopnia pilności - 1483,53031 Mg. Wyroby azbestowe zinwentaryzowane u osób fizycznych to 1474,763 Mg, w tym do I stopnia pilności należy 1,79223 Mg, do II stopnia - 9,0952 Mg, a do III - 1463,8754 Mg. Wyroby azbestowe zidentyfikowane u osób prawnych to 23,958 Mg, w tym należące do I stopnia pilności - 0,066 Mg, do II stopnia - 4,23676 Mg, a do III stopnia - 19,65491 Mg.

W ramach Programu, oprócz wsparcia informacyjno – edukacyjnego, przewiduje się również wsparcie w znalezieniu dofinansowania do usuwania czy ewentualnej utylizacji azbestu.

Wśród wyróżnionych zadań znajdują się więc działania edukacyjno – informacyjne, usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest, odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych i innych, oczyszczenie z azbestu obiektów użyteczności publicznej oraz dróg i placów, podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu.

Program przewiduje również kontrolę jego realizacji, nadzór nad działaniami z niego wynikającymi, jak również ewentualne wprowadzanie zmian – jego aktualizację.

13. SPIS TABEL, RYSUNKÓW I WYKRESÓW

Tabela 1. Stan ludności na terenie gminy w latach 2010 - 2015	19
Tabela 2. Urodzenia i zgony na terenie Gminy Nowinka w latach 2010 – 2015, ruch naturalny według płci	20
Tabela 3. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne na terenie gminy w latach 2010 - 2015	22
Tabela 4. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Nowinka w latach 2010 - 2015	23
Tabela 5. Urządzenia sieciowe – wodociąg i kanalizacja na terenie gminy w latach 2010 - 2015	23
Tabela 6. Wykaz pomników przyrody zlokalizowanych w Gminie Nowinka	25
Tabela 7. Azbest na terenie Gminy Nowinka (masa podana w kg)	29
Tabela 8. Masa wyrobów azbestowych na terenie gminy według rodzaju (kg)	30
Tabela 9. Dane dotyczące zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest – osoby fizyczne	31
Tabela 10. Dane dotyczące zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest – osoby prawne (w tym JST, PKP, MON)	31